

TÜRK TARİH KURUMU KÜTÜPHANESİ
SÜRELİ YAYINLAR

KAYIT NO: 5037627

ADI: 19 Mayıs

CİLT:

SAYI: 42

YIL: 1939

19 MAYIS

SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ

Halkevi Başkanlığına
Şehrini
İstanbul

42

BU SAYININ YAZILARI

İsmet İnönü'nün Amerikaya mesajı

Dr. Refik Saydam'ın nutku

Bir güneş Ressamı

En iyi ekonomi Rejimi

Cildin hıfzısıhhası

İnönü (Şiir)

Köylünün dilinden

Gitti (Şiir)

Onun (Şiir)

Tütüne zarar veren Taun otu

Beğ Böğrek

Akgülü kaçırdılar

Ş. Özgür

R. Ozantürk

Dr. R. Güngör

B. Esen

B. Esen

S. Aytekin

S. Aytekin

S. Coşkun

S. Aytekin

L. Tekin

Millî Şef İsmet İnönü'nün Radyo ile Amerikaya Mesajı

Birleşik Amerika Devletleri vatandaşlarımızı yeni bir eseri olan cihan sergisi, binbir faydanın üstünde olarak, milletleri dostça bir araya getirmeye fırsat verdi. Bu hareket, asıl olduğu kadar zamanın âcil ihtiyaçlarına da uygun bir iş olmuştur.

Kanaatimce, sergi, Türkiye'yi Amerika'ya daha iyi tanıtmak ve iki millet arasındaki mevcut dostluk münasebetlerini kuvvetlendirmek için güzel bir vesile olacak ve bu suretle insaniyetin büyük idealine hizmet edecektir. Türk pavyonları bu tanıtmaya yardım eder ve aradığı dustluğa bir şey daha ilâvesine muvaffak olursa, bence arzû edilen netice istih-sal edilmiş ve bu Türk evleri vazifelerini lâikiyle görmüş olurlar.

Biz, Türkler, milletler arasında sulhun ve iyi geçinmenin çok samimî taraftarıyız. Kellog paktına en evel ve candan iltihak ettik. Asıl idealle-re gönül vermiş olan türk inkilâbı, bize, cümhuriyet rejimini ve insani-yet ve medeniyetin, memleket içinde ve dışında, verimli çalışmalarını ge-tirdi. Türk inkilâbından evel memleketimizin bütün komşularile ihtilâfımız vardı. Bugün bütün komsularımızla ihtilâfsız bir haldeyiz. Onlarla, rızaya müstenit dostluk muahedeleri aktettih. Asıl ruhlı birleşik Amerika Devletlerine, coğrafi bakımdan Amerika bize uzak olmasına rağmen, samimî dostluğun kuvvetli rabı-talarıyla bağlıyız. Milletlerin birbirleriyle anlaşmaları mümkündür. Sulhun çalış-maları ve nimetleri, en parlak silâh zaferlerinin neticelerinden çoktur, kıymetli-dir. Milletlerin birbirini tanıyıp takdir etmeleri için bütün vasıtaları, yorulmadan kullanmakta sebat edelim. Omuzlarında mesuliyet yüklü olan insanlar, hiç bir zaman, bugün karşılaştıkları kadar hayatî ve o nisbette zor vazifeler almiya mecbur olmamışlardır.

Cihan, sergisinin memleketin için ayırdığı bugünde, bütün Türkiye Amerika'yı derin alâka ve sıcak sempati ile düşünüyor, Yurttaşlarımızın duygularını akset-tirdiğime emin olarak söylüyorum: Büyük Amerika milletine, Türkiye Cumhu-riyeti vatandaşlarının en muhabbetli selâmlarını yollarım.

C. H. P. Genel Başkan Vekili Başvekil Dr. Refik Saydam'ın Halkevleri Yıldönümünde Söyledikleri Nutuk

Cok sayın dinleyicilerim.

İnkilâbımızın güzel ve faydalı başarılarından biri de halkevlerinin açılmış ve işletilmiş olmasıdır.

Bugün, bu güzel yüce başarının yedinci yıldönümünü kutluyoruz.

Bütün varlığımızı yeni bir hayata ve yeni bir istikamete götüren Kemalist inkilâbın, milletin benliğine sindirilmesi için C. H. Partisinin 1931 de toplanan üçüncü büyük kongresinde kurulmaları kararlaştırılan Halkevlerinin gereken hazırlıklar yapıldıktan sonra 1932 de 14 tanesi açılabilmiştir. Her yıl vilâyetlerimizin ve mahallî parti ve örgütlerimizin g yret ve yardımları ile yenileri, ve bu saatte de 158 tanesi daha açılmak suretiyle bugün Halk evlerimizin sayısı 367 yi buluyor.

Bu saatte, memleketin her bucağında açılmış Halkevlerimizin 7 inci yıldönümlerini kutlarken, aynı zamanda da yeni açılan Halkevlerimizin çalışma sahasına girmiş olmalarını zevk ve sevinçle tesit ediyoruz.

Zaten bütün Türkiye yıllardan beri büyük bir Halkevi manzarası arzeder. Millî Şef İsmet İnönü, en büyük vazifeyi üzerine aldığı ilk günleri köylünün ve halkın arasında geçirmekle, memleketin her köşesine yeniden bir Halk evi manzarası vermiş oldular.

Halkevlerinde vazife alan, aldığı vazifenin şerefi kadar mesuliyetini idrak etmiş olan idealist arkadaşlara buradan, memleket ve millet huzurunda teşekkür ve takdirlerimizi sunmayı bir borç bilirim.

Halkevinde, başkanlıktan köyde muayene yapmaya varıncıya kadar hepsi birbirinden şerefli ve aziz hizmetlere canl başla koşan ve bunları gündelik işi kadar önemli tutan inkılâpçı Türk münevverlerini gıpta ve hürmetle selâmlıyoruz.

Herhanki bir uyanık ve aydın insanın, yalnız, gündelik işini resmî işini görmekle vatanî ve millî vazifesini bitmiyeceğini iyice bilmesini, Halke-

vinde çalışmanın bir vatanperverlik tezahürü olduğu kadar münevverlik vazifesi olduğunu da hatırlamasını isterim.

Yeni açılmakta olan Halkevlerine, açılmış olanların en muvaffakiyetlileri arasına tezelden ulaşmalarını dilerim. Bu muvaffakiyetin, etrafına beş on ülkülü arkadaş toplayıp muhitinde ilk alâkayı kuvvetle uyandırarak samimiyetle devam ettirecek her başkana ve yönkurula mutlaka müyessir olacağına eminiz.

Arkadaşlar.

932 senesinde Şefimiz İsmet İnönü'nün gene böyle bir vesile ile bize verdiği bir direktifi de bilhassa söylemeden geçemem:

"Halkevleri, C. H. Partisinin kendi prensipleri ne olduğunu ve bu prensiplerin memlekette nasıl tatbik edildiğini her gün halkımıza söylemek için de başlı başına bir merkezdir. C. H. Partisinin prensiplerini her gün söylemek, nasıl tatbik edildiğinden her gün malûmat vermek lâzımdır. Cümhuriyetçi, milliyetçi, inkılâpçı, lâik, devletçi politikasının, bu memleketin halinde inkişafı, emniyet temin eden, geleceğine en büyük kuddreti ve en yüksek itibarı temin edecek olan bir program olduğuna samimî olarak inanmış olan bizler bu prensipleri ve mânalarını yalnız samimî bir hisle bizi dinliyecek olanların hepsine anlatabileceğimiz iddiasındayız."

İşte arkadaşlar, Halkevi sayılarının artması, ve bu suretle memleketin daha bir çok köşelerinde inkilâbımızın prensip ve hamlelerini yayacak kültür merkezlerinin vücut bulması, bizi ne kadar sevindirecek bir hâdise ise, bunların her yıl daha verimli, Türk cemiyetine daha feyizli hizmetler yapmak fırsat ve imkânlarını bulmaları da asla gözümüzden kaçmıyan bir keyfiyettir.

Bu bakımdandır ki kemiyetler keyfiyeti daima beraber ve aynı ehemmiyetle düşünüyoruz. Ve açılmışların tekemmülüne hususî bir dikkat ve emek sarfediyoruz.

Her hangi bir sebeple durgun görünen bir Halkevi bile, muhitine "Halkevi" adıyla bir müessesenin mevcut olduğuna ve orada halka gitmek ve halkla kaynaşmak için inanlı ve ülkülü yurttaşlar bulunduğu işaret veren bir timsaldir.

Bu suretle, nûve atılmakta, hareket uyandırılmakta, muhit hazırlanmakta eserin dikkat ve şevkatle inkişafına sıra gelmektedir: Rejim ve parti, inan ve kültürümüzü yaymak ve benimsemek için en güzel çareyi elde tutmakta ve bundan memleketimizin hiç bir köşesini mahrum etmemek niyet ve azmini bugün 158 Halkevini daha açmakla isbat eylemektedir.

Memleketin, Halkevleri gibi en önemli kültür kurumlarının yıldönümü vesilesiyle, şimdi, yurdun münevver kütlesi huzurunda bulunmakla bahtiyarım.

Bu haz verici toplantıdan istifade ederek içtimai ve ferdi hayatımız bakımından en ehemiyet verdiğimiz bir noktayı tebarüz ettirmek isterim :

Sayın arkadaşlar ,

Türk cemiyetinin, hele son asırlar içinde geri zihniyetler ve fenalıklar yüzünden uğradığı ağır felâketler hepimizce malûmdur. Bir kısmımız bunları gözlerimizle görmek bedbahtlığına uğradık. Yeni yetişen mesut nesiller de bunları, büyüklerinden duyarak veya kitaplardan okuyarak öğreniyorlar.

İnkiraz uçurumunun kenarına gelmiş iken türk milleti bünyesindeki yaşama ve yükselme kudreti, bilhassa emsalsiz kahramanlığı ile silkinip kurtuldu. Bu kurtuluşun büyük dehası, ebedi Şefimiz Atatürk'ün adını burada saygı ile anarım .

Atatürk devrinin binbir eseri arasında, her biri bir devri kapayıp bir devri açan birçok inkilâplar vardır ki, bunların hepsine birden biz "Türk inkilâbı" adını veriyoruz .

Hatırlamamız lâzımdır ki, bu i kilâptan önce, 150-200 senedenberi göze çarpan teşebbüs ve gayretlere rağmen ilerlemesine engel birçok mani-alarla bir ortaçağ cemiyeti mânzarası veren ve bütün cihanca bu gözle görülen Türkiye, ancak bu inkilâp hamlelerinden sonra millî, modern bir devlet ve cemiyet olma yoluna girmiştir .

İlerliyen medeniyet âlemi içinde Türkiye, ancak yurttaşların kafasına, vicdanına, enerjisine, hüriyet ve inkişaf imkânlarını veren bu inkilâp zihniyeti ve neticeleri sayesinde hakikî yüksek mevkiini bulacaktır .

Asırlarca çekilmiş felâket ve idbar devirlerini bu millet, yurttaşların ölçüye sığmayacak kan selleriyle silip götürmüştür .

İnkilâpçı vasfımızın mânası da şudur: Hem yaptığımız inkilâpları göz bebeğimiz gibi daima koruyacağız, hem de Türk cemiyetini medeniyette en yüksek seviyeye erdirmek için gerekirse başka inkilâpları yapmakta da tereddüt etmiyeceğiz. Bu inkilâplar bizim için o kadar hayattır ki, bunların önemini büyük millî Şefimiz İnönü'nün şu sözlerinden daha kuvvetle ifade edecek söz söylemekte güçlük çekerim .

"Türk milletini az zamanda büyük bir medeniyet seviyesine yükseltmiş, Türk milletine en kısa yoldan temiz cemiyet hayatının feyizli terakki yollarını açmış olan inkilâplar kalp ve vicdanımızın en aziz varlıklarıdır ."

Arkadaşlar .

Halkevlerinin son yedi senelik inkişafını gözden geçirirsek, karşısında bulunduğumuz manzara şudur :

Milletimizin ileri hamlelerindeki hız, bu Halkevlerimizi de gelecek seneye kadar ne vüsatçe, ne de sayıca ihtiyaca kafi gelmiyecek hale getirecektir

Biz, bundan çok memnunuz. Bu içtimai hayatımızın daima ilerlediğini genişlediğini, ilme, fenne, sanata karşı türk vatandaşının ne kadar rağbet gösterdiğini ifade eden bir hakikattir .

Bunun için inkilâp eserlerimiz safına yeniden katılan ve adları ellerinizdeki büroşütlerde yazılı bulunan yeni Halkevlerimiz de eskileri ile beraber hiç eskimiyen ve eksilmeyen azimleri ve muvaffakiyetleri ile millet için, memleket için kutlu olsunlar, yararlı olsunlar, verimli olsunlar .

Ellerinizdeki broşürler, aynı zamanda sizlere Halkelerinin maksat ve mâ-nrsını, geçen yılları içinde hizmetlerini gösterir ve ispat eder mahiyettedir. Bilgili, inanlı çalışmalarıyla bizi memnun eden Ankara Halkevinin içinde-siniz. Bu merasimden sonra ev içinde yapacağınız bir dolaşma sizi Halkevi fikrine ve maksadına derhal ısındırmağa, alacağınız izahat sizi gönüllü ve heyecanlı bir Halkevi yapmağa kâfi gelecektir .

Buradan, bir dada bütün memleket münevverlerine sesleniyorum :

Ülkülü, uyanık, aydın arkadaşlar ,

Memleket ve millet hizmetine ne kadar hazır, hattâ susamış olduğunuzu biliyoruz. Belki ilk düşünüşte en güzel imkân aklınıza gelmez. Size en doğru ve yüce fahri hizmet parolasını veriyorum. Halkevleriyle ilgileniniz. Birbirini-zin bilgilerinden, tecrübelerinden istifade ederek süratle kalkınmanın en fe-yizli kaynağı olan Halkevlerimiz hem yetişmenize hemde yetiştirmenize imkân-lar hazırlamak için kurulmuşlardır .

Daima muvaffakiyet dilerim .

Bir Güneş Ressamı :

NAZMİ ZİYA

ŞAHİN ÖZGÜR

İstanbul güzel sanatlar akademisinde talebe bulunduğum sıralarda Nazmi Ziya, bizim direktörümüzdü. Bana bu satırları yazdıran yegâne sebebe, akademide geçirdiğim güzel günlerin unutulmaz hatırasıdır. Hocam Nazmi Ziya'yı burada hurmetle anmayı bir vazife bilirim. Onun hayatı, Türk sanatlarına örnek olacak derecede parlak ve üstündür. Hayatı ile eserlerini hülâsa ediyorum :

Büyük Türk ressamlarından biriside Nazmi Ziyadır. Nazmi Ziya, 1881 de İstanbulda Aksarayda horhor mahallesinde küçük bir evde doğmuştur. Babası dahiliye nezareti muhasebecisi Ziya beydir. Bay Ziya öldüğü sıralarda oğlu Nazmi Ziya henüz mülkiye mektebini bitirmiş bulunuyordu. Fakat o, daha küçük yaşlarda iken resmi seviyordu. İlk tahsilini İstanbulda « Şemsülmaarif » ilk mektebinde yaptı. Vefa idadisini bitirince mülkiye mektebine girdi. Mülkiye mektebini bitirdiği zaman 1901 de babası öldü. Artık güzel sanatlara karşı olan hevesini kıracak başka kimsede kalmamıştı. Babasının ölümüne kadar resme istediği şekilde çalışmamıştı. Babası mani oluyordu. Nihayet 1902 de (Sanayii nefise) ye girmekten kendini alamadı. Herşeyden ziyade san'atı seviyordu ve san'atkâr olmak istiyordu .

Daha 14 yaşında iken, babasının çamhıca yaptırması istediği evin pilânını kendisi hazırlamıştı. Nazmi Ziya, resim kadar « müzik » den de hoşlanıyordu. Fakat buna çalışamayacağını anlayınca renklerin sessizliğine daldı ve gizliden gizliye resimler yapmağa başladı .

Nazmi Ziya'nın ilk resim hocası, Bay Ali Rızadır. Ali Rıza Nazmi Ziya'ya hiç bir hoca'nın tesiri altında kalmamayı öğretmişti. Bununla beraber o ilk

zamanlar yine Ali Rıza'nın ve Parisde iken de (Corot) ın tesiri altında kaldı. Çünkü yüksek zekâlar, insanı her zaman kendiliğinden sürükliyordu ...

Nazmi Ziya, yalnız ressam Ali Rızadan ders almamıştır. O; 1902 de « Sanayii nefise » ye girince ilk önce (warnia) Mösyo den, sonra (Valeri) Mösyo den ve daha sonrada (Oskan) dan ayrıca ders almıştır. Nihayet 1908 de mektebini bitirdi. Fakat Nazmi Ziya'nın bir sene evel diploma alması lâzım gelirken o, ancak bir sene sonra diplomasını alabilmiştir. Çünkü serbest resim yaparak « İmpressioniste » ler gibi çalıştığından o sene Nazmi Ziya sınıfı bırakılmıştı.

1905 senesinde meşhur Fransız ressamı Signac bir aralık İstanbul'a geldi. İstanbul'a ait bazı tablolar yapmağa başladı. Nazmi Ziya bunun eserlerini ve nasıl çalıştığını gördü. Kendisinin yaptığı resimlerle bunlar arasında büyük farklar vardı. Muhitinde böyle (İmpresyonist) şekilde eserlere ilk defa tesadüf ediyordu. Tabii bunun zevkini ve tekniğini, ancak Parise gittikten sonra anlayabildi .

Nazmi Ziya « Sanayii nefise » den diploma alır almaz o sene derhal Parise gitti. 1914 tarihine kadar (Akademie Julian) de muhtelif Atölyelerde çalıştı. bir taraftan da açık havada resim yapıyordu. Dağlar, Ağaçlar, Bulutlar, Sema, Deniz .. Nazmi Ziya için nihayetsiz bir zevk ve ilham kaynağı olmuştu .

Nazmi Ziya o zaman (Cormon) ın Atelyesinde çalışıyordu. bir gün (Notre Damede Paris) civarında bir manzara yaptı. bu resim, hocasının çok hoşuna gittiği için onu ilk açılacak sergiye koymak istiyordu. Fakat Nazmi Ziya, yaptığı resmin çerçevesi olmadığından eserini sergiye koyamamıştı. Halbuki bu çerçevesiz kalan tablo, sonradan İstanbulu ziyarete gelen Efgan Kralı (Amanullah) ın tarafından 500 liraya satın alınmıştır.

Nazmi Ziya, ilk defa 1912 senesinde bir kadın portresile Paris sergisine kabul edildi ve bundan sonra Nazmi Ziya Paris parkları ile müzelerinden bol bol resimler yaptı. Saatlerce çalışmaktan hiç usanmazdı. Çok defa (Louvre) müzesine giderdi. Nazmi Ziya Parisde bulunduğu sıralarda 1911 de nihayet bir Fransız kadını ilede evlenmiş ve bundan iki kızıda almıştı .

Nazmi Ziya; Cihan harbi başlamak üzere iken Paristen İstanbul'a geldi. İstanbulda hep güneşli günlerin, güneşli toprakların ve güneşli semaların ressamı oldu. Onun her fırçasının değdiği yerden adeta güneş fışkırıyordu. Nazmi Ziya, güneşle sanki samimî bir ahabap olmuştu. Onu bazen sarı, bazen yeşil, bazen mor, bazen mavi... bir renk gibi kullanıyor ve « Palet » i üzerinde güneşden yep yeni renkler yaratıyordu. O, bu hali ile meşhur (Van Gogh) i hatırlatıyordu .

Nazmi Ziya'nın eserleri hiç bir zaman diğer san'ankârların eserleriyle mukayese edilemez. Onun eserlerinde yarattığı güneş, bizim bildiğimiz güneşin t a kendisidir. Nazmi Ziya, İstanbul ile boğaz içinin bulunmaz güzelliklerini ve maviliklerini bize güneş altında gösteren ve tanıtan yegâne ressamımızdır.

Nazmi Ziya, hayatını kazanmak için bir zamanlar tütüncülük, tavukculuk ve kunduracılık bile yapmıştır. Memur, muallim, müfettiş olduktan sonra nihayet 1918 - 1921 ve 1923 - 1927 senelerinde iki defa Sanayiî nefise direktörlüğünde bulunmuştur. 1928 senesinde hayat arkadaşından ayrılan ve iki kızı ile yalnız kalan Nazmi Ziya, artık resim yapmak için İstanbulda gezmediği semt bırakmamıştır.

Nazmi Ziyayı uzun müddet meşgul eden mevzulardan biri de meşhur (Karaca Ahmet mezarlığı) olmuştur. Senelerce aynı mevsimlerde hazırladığı etütler üzerinde bıkmadan çalışmıştır. Hatta (Karaca Ahmet mezarlığından bir köşe) isimli tablosunda renkler geniş fırça darbeleri halindedir. Onun bu çalışma tekniğine sık sık tesadüf edilir. En karakterisinin eserleride bunlardır. Nazmi Ziya Karaca Ahmed mezarlığı kadar (Koç kahvesi) mevzuu üzerinde de ısrarla çalışmıştır. Koç kahvesi Top kapı ile Edirne kapı arasında bir kahvenin adıdır. Buna ait bir kaç tablosu vardır.

Nazmi Ziya, sabah ışığını ve sabah renklerini çılgınca sevdiğinden çok defa sabahları ırkenden kalkar; sehpasını, yağlı boya takımını yanına alır, evinden çıkar ve resim yapmağa giderdi.

Nazmi Ziya, yabancı ressamlar içinde en ziyade (Van Gogh) ile (Bonnard) den hoşlanırdı. (Picassa) ile (Matisse) yi hiç sevmeydi. Bunlara (Cambaz) derdi. Türk ressamaları arasında da en büyük ressam olarak Bay Ali Rıza ile Bay Hüseyin Avni Lifij i tanır, Çallı İbrahimiee unutmazdı. Diğer ressam arkadaşlarıyla pek alâkadar olmazdı. Eski Türk ressamaları içinde işte en ziyade Zekâî Paşaya kıymet verirdi. Zekâî paşa, hocası Ali Rızanın talebesidir.

Nazmi Ziya, bir mevzu seçtiği zaman en nce bu mevzuun bir kaç kroki-sini yapar, bunları bir araya getirir, sonra tam ve bitmiş eserini ortaya koyardı. Nazmi Ziya'nın bu kroki halindedi resimleri pek çoktur. 1933 senesinde İstanbula gelen resim meraklısı bir Fransız, bu küçük eserleri görmüş ve her birini 25 şer liraya satın almak istemişti. Fakat ne çareki o gün bu Fransız seyyah, Filorya pilâjına gitmiş, yüzerken boğulduğundan bu arzusunı kavuşamamıştır.

Nazmi Ziyaya en ziyade zevk ve heyecan veren mevzular kadın, çiçek, deniz ve güneştir. Fakat en fazla güneşi severdi. Güneş sevgisi, Nazmi Ziyada bir (Aşk) halini almıştı. Adeta ona tapardı.

Nazmi Ziya, bundan başka Tabiatı bir fotoğraf gibi taklit etmekten de hiç hoşlanmazdı. Ona kendi ruhundan, kendi benliğinden mutlaka bir damga vururdu. San'at heyecanlarını ilâve ederdi. Nazmi Ziya, böylelikle Türk resmine daha başka bir san'at anlayışı ve kıymeti verebilmiştir. Esasen Türkiyede ilk defa olarak serbest bir teknikle çalışmağa başlayanlardan biride odur. O, bu serbest teknikleri (Pissaro, monet ve Signac) lardan öğrenmişti. Nazmi Ziya düz renkler ile tezyini şekillere ehemmiyet verdiğinden bir bakımdan şark minyatörcilerine: eserlerinde çizgiye yer vermemesi ve ışık gölge kullanması bakımından da garp san'atlarına benzemektedir. Ve aynı zamanda Nazmi Ziya İmpressioniste dir.

Nazmi Ziya 35 se e durmadan çalışan ve eser yaratan bir san'atkârdır. Diyebiliriz ki Türk ressamaları arasında onun kadar çok eser veren yok gibidir. Kendisi, 300 kadar eserini toplu bir halde ve son defa olarak (50 yıllık Türk resim ve heykel sergisinde) gösterebilmiştir. Bu sergi 1937 senesinde İstanbul güzel sanatlar akademisinde açılmıştı. Nazmi Ziya, son sergisini hazırladıktan sonra 11 . Eylül. 1937 tarihinde 56 yaşında olarak hayata gözlerini yummuştur. Fakat o, Türk san'at tarihinde unutulmaz bir sima olarak yaşayacaktır.

Başlıca eserleri şunlardır : Sen Nehri, Son Bahar, Oöksu, Beyaz güller, Koç kahvesi, Kandilli, Karaca Ahmed mezarlığı, Adada çamlar, Aynalı kavak, Kurbağalı dere, İstinze, Bahar şarkısı, Genç kadın Portresi, Eski ve yeni İstanbul, Harf inkılâbı, Atatürk . . .

BİTİRİCİ BÖLÜM Mülkiyet ve Mülkiyet Şekilleri

En iyi Ekonomi Rejimi

R. OZANTÜRK

(İLK SÖZ)

Bu eser, Cumhuriyet Halk Partisinin *Altı okundan biri* olan ve teşkilâtı esasiye kanunumuzda mühim bir yer alan *Devletçilik* rejiminin dayandığı *ilmî esasları*, tatbikatta takip olunan *iktisadî istikametler* tahlil olunarak tesbit için yazılmıştır.

Türk inkilâbının iktisadî cephede haiz olduğu *yüksek karakterleri*, her Türkün kısaca ve esaslî olarak kavraması, bilmesi ve inanması için; eser şu fasılları ihtiva etmektedir:

- 1) *Mülkiyet ve mülkiyet şekilleri*;
- 2) *Tarihte yaşayan ekonomi şekilleri*;
- 3) *Ekonomi mezhepleri*;
- 4) *Eniyi ekonomi rejimi, ve ekonomi bakımından Kemâlizm*.

Eser, inkilâbımıza inanan şuurlu her insan'a ve bilhassa Partili kardeşlerimize armağan olarak sunulmuştur.

Birinci Bölüm

Mülkiyet ve Mülkiyet Şekilleri

Tabiat zorları önünde insan:

Gerek hayvanların ve gerekse insanların hayatlarını korumak için bir çok ihtiyaçları vardır. Bu ihtiyaçlar tabiatın zorlamasıyla meydana gelmiştir. Bu ihtiyaçların esasını:

1 - Yiyecek,

2 - İklim sertliği,

3 - Kuvvetli hayvanların saldırışı teşkil eder.

İnsanlardan başka diğer hayvanlar, bu zorluğa boyun eğmekte, ve bu ihtiyaçlarını bir *sevki tabii* içinde, ve dar ve sâde bir şekilde gidirmektedirler. İnsanlara gelince:

Tabiatın zorlarına mutlak surette boyun eğmemişlerdir. çünkü; insanlarda başka hayvanlarda olmayan *düşünce karakteri* vardır: bu karakter tabiatın bir vergisidir. Bu karakterin en yüksek şekli *sentez* yapmaktır; yani bir çok Görgü ve denemelerden bir sonuç çıkarmaktır.

İşte insanlar bu yüksek karektere dayanarak *tabiat kanunlarını bulmağa* ve bu kanunlara göre *tabiata şekil vermeğe*, ve böylelikle *tabiatın üstüne çıkmaya* çalışmışlar, ve çalışmakta bulunmuşlardır. Bütün medeniyetlerin yaptığı eserler bu çalışma ve düşünmenin verimidir.

Filhakika, insanları zorlayan ilk ihtiyaçları incelersek şu sonuçları çıkarırız. Şöyleki:

A) *Yiyecek ihtiyacı:*

İlk insanların yiyecekleri nesne, yakalayabildikleri hayvanların etleri, ve yarlarda yetişmiş otların meyveleri, yaprakları ve daneleri idi. Fakat sonraları, görgü ve deneçlerden sonuçlar çıkararak hayvanları avlama yollarını, ve otları yetiştirme çarelerini bulmuşlar ve böylelikle ihtiyaçlarını kolaylıkla giderebilmişlerdir. Bakınız nasıl?..

Avlamak için duzak kurmayı, taş atmayı, balta yapmağı düşünmüşler ve bulmuşlardır: Hayvanların südünden, derisinden, yavrularından faydalanmak için onları elleri altına almağa, ehlileştirmeğe özenmişlerdir.

Denemelerle ekim ve tarımı bulmuşlardır: iyi gıdalı nebatların iri danelerden, ve toprak yardımıyla yetiştirdiğini anlayarak *toprağı deşmeği* ve içine tohum atmağı öğrenmişlerdir.

İşte böylelikle yiyecek ihtiyaçlarını hazırlayabilmişlerdir.

B) *İklim sertliğine dayanmak:*

İlk önce insanlar, mağara kovuklarında barınmağa başlamışlardır; fakat orada çağalupta barınmak güçleştiği zaman, düşünceleri sayesinde kuşları taklit edüp ağaç dallarını birleştirerek kendilerine sığınak yapmışlar, ve böylelikle yağmurlardan yabancı hayvan saldırılarından korunabilmişlerdir.

Daha sonraları, taşları dizerek ve üstünü yassı taşlarla kapayarak mağaraları taklit etmişlerdir. İşte bu sayede bugün gördüğümüz büyük binaların esasını kurmuşlardır. Bundan başka çakmak taşlarının çakılışından kıvılcımlara bakarak ateşi bulmuşlardır; böylelikle soğun şiddetini azalt-

mağa, iklim sertliğinin tesirlerini kırmağa muvaffak olmuşlardır.

C) Büyük hayvanların saldırısına karşı tedbir :

İnsanların ilk işi kaçmak ve kuytu yere saklanmaktır.; Fakat sonraları düşünce yardımıyla bu hayvanlara karşı koymak ve hatta saldırmak için maddi araçlar, zıpkın, deynek, duzak yapmışlardır. Görülüyorki ilk insanın ihtiyaçlarını gidermek için, tabiatındaki maddeleri (hayvanları, otları, taşlar, toprakları....) düşünce ve kuvvetleri icabı olarak ele geçirmişler ve menfaatlarına tahsis etmişlerdir.

Bu analizden anlaşıyorki, insanların bu tabii maddeleri benimsemelerinin üç sebebi vardır.

1 - Ele geçirme kuvveti ;

2 - Akıl ;

3 - Emek .

Yani, insanlar ilk önce tabii maddeleri zabt ve işgal etmişler, ve sonra düşünce ve emeklerle o maddeleri icabına göre birleştirerek, veya hut parçalayarak, ve bir çok biçimlere sokarak yeni yeni ihtiyaç maddeleri meydana getirmişlerdir .

Mal, iktisadi servet, mülkiyet

İnsanların benimsedikleri faydalı maddelere hukuk dilinde Mal, iktisat dilinde Servet diyoruz. Bir malın benimsenmesine, ve ondan başkasının karıştırılmamasına'da Mülkiyet adını veriyoruz. Bu Tarife göre, mülkiyet deyince : bir benimseyen vardır; ana malın sahibi denir. Bir'de mal vardır, mal sahibi, mal üzerinde istediğini yapabilir .

Bu izaha göre Mülkiyetin iki karakteri vardır :

1 - Malın, sahibi tarafından dilendiği gibi kullanılması ,

2 - Bu mala başkalarının karıştırılmaması'dır .

Birinci karektere göre, mal üzerinde sahibinin bir hakimiyeti vardır. Bu hakimiyetle mal sahibi o malı istediği gibi kullanır, yok edebilir, şeklini değiştirebilir .

İkinci karektere göre : mal üzerinde sahibinden başka kimsenin hakimiyeti yoktur, hiç bir kimse mala dokunamaz ve el süremez. Bu ise bir yasaktır. Bu yasakla diğer insanlar bu mala dokunamazlar. Bu yasak insan topluluğu (Cemiyet) tatbik eder. Yani cemiyet yasaklılık ödevini yapar.

Mülkiyetin doğuşu :

Yukarda anlattığımız gibi, mülkiyet için iki unsur vardır. Biri mal, diğeri sahibi.

Mal dediğimiz maddeler tabiatın yarattığı şeylerdir. ve bunların esas

itibariyle sahibi'de tabiidir. Fakat insanlar kendilerine yarayan maddeleri zabt ve işgal sureeiyle tabiatın elinden alarak benimsemişlerdir. Şöyleki : İnsanlar ilk önce gurup halinde yaşadıklarından, her gurup birlikte hareket ederek bir toprak sahası benimsemişler, ve sonra buralara başka kümelerin sokulmasına set çekmişlerdir. Şu suretle her toprak parçasının ve üzerindeki her türlü maddenin sahibi, insan gurupları olmuştur. bu tabii bir sebeptir. ve kuvvetten doğmuştur.

Ufak bir düşünüşle anlaşılrki, her insan topluluğunda bir cemiyet otoritesi vardır. Bu otorite o guruptaki insanların her birinin, gurubun sahip olduğu malları nasıl kullanabileceğini, bunlardan nasıl faydalanabileceklerini tayin eder, buda cemiyetin koyduğu düzene bağlıdır. Bu düzen herkesin mal üzerindeki hakimiyetini tayin eder, böylelikle'de mülkiyet hukuku meydana gelir .

Yani :

İçtimai düzen, bir yandan insanların ne şekilde mal sahibi olacaklarını gösterir; bir yandan'da başkalarının o mala karışmamasını teminat altına alır. İşte bu suretle mülkiyet karakterleri meydana gelir. Buda mülkiyetin doğuşu için içtimai bir sebeptir. Ancak insanlar içtimai örginliğe kavuştukca mülkiyet hukuku genişlemiştir.

İnsanlar tabii birlik halinde iken, yani - bir aile vaziyetinde ve bir kandan üremiş halde bulundukları zaman - akla müstenit uyma ve birlik yoktu; topluluğun hayatı tabiatın icaplarına bağlı idi. Tabii maddeleri kullanma şekli bir sevki tabii içinde kalmıştı. Servet dediğimiz emvalin kullanma şekilleri ve o emvalin sahipleri akla dayanan bir anlaşma mahsulu olarak gösterilmiş değildir.

Birikenaleyh, mülkiyet ve mülkiyet şekilleri ancak insanlara içtimai hayata ve akla müstenit uymalar devrine girdikten sonra vucuda gelmiştir.

Mülkiyet Şekilleri

İktisadi serveti insanların kullanabilmesi için o serveti teşkil eden maddelerin daha önce ya tabiatın çıkarılması, yahatta bu maddelere insan emeğiyle başka şekiller verilmesi gerektir. Bu yoldaki çalışmalara istihsal - üretim - diyoruz .

Mevcut malların ihtiyaca göre kullanılmasına, yok edilmesine'de istihlâk - yoğaltım - diyoruz .

İstihsalı yapan insanın emegidir. Ve birikenaleyh her insan bu yolda çalışmakla bir istihsalcidir. Buna karşı, her insan ihtiyaç içindedir. Bu sebepten insanlar bir taraftan'da istihlâkçidir .

İctimai otoritenin koyduğu düzen içinde ve iş bölümü gereğince, her insanın ayrı ayrı istihsalı olmak tabiidir. Bu istihsalın başka istihsallerle veya başka insan emeğiyle trampasından insanlar arasında bir takım iktisadi bağlar vücutta gelmiştir. Bu bağlar servetin müpadel (değişme) mekanizmasından ibarettir.

Şuhalde mülkiyet, istihsal, istihlak, mübadele kanallarına bağlı olarak bir çok şekiller gösterecektir. Çünkü, mülkiyet hakları bu üç kanal üzerinde ictimai otoritenin koyduğu şekillere bağlıdır.

Örnekler :

Bütün istihsal, ve binaenaleyh iktisadi servet umumundur diye bir cemiyette, fert çalıştığı halde çıkardığı malın sahibi olamaz; mala elini sürmez. Yalnız bu istihsalde ferdin emeği vardır. Bu sebeple fert cemiyetten emeğine karşı ihtiyacı olan maddeleri ister; ve cemiyet istihsalı bir nizam altında umuma dağıtır. Bu şekle göre, mübadele cemiyeti temsil eden otorite ile fertler arasında yapılmış olur.

Halbuki; istihsalı yapan ferdindir. diyen bir cemiyette, fert çalışır, istihsalci olur, ve fert çıkardığı malın sahibi olur. Anı dilediği gibi harceder; yani kullanabilir, satabilir, başkalarıyla trampa edebilir, yokedebilir. Bu mübadeleden serbest bir mukavele sahası meydana gelir. Böyle bir rejimde, cemiyet bu istihsalcilerin mallarına diğer insanların dokunmamasını temin eder; bunun için'de ictimai teşkilât yapar, ve icabına göre zorlama kuvvetini kullanır. İşte mülkiyet, ictimai bağlar arasında bulunan istihsal; istihlak ve mübadele mekanizmesine göre, bir takım şekiller almıştır, ve almaktadır. Bir cemiyette incelenecek iktisadi rejim işte bu şekilleri gözden geçirmekten ibarettir.

Umumiyetle mülkiyet şekillerinin birbirine zıt iki kutbu (ucu) vardır.

1 - Müşterek mülkiyet,

2 - Ferdi mülkiyet.

Müşterek mülkiyet :

İstihsal ve mübadelenin devlet tarafından idaresi, fertlerin kendi hesaplarına istihsal ile uğraşmalarına müsaade edilmemesi, ve fertlerin servet üzerinde mülkiyet haklarının kabul edilmemesi rejimidir.

Bu rejimde bütün iktisadi servetler umumundur. Hiç bir fert bu benimdir diyemez. Yalnız ferdin günlük ihtiyaçları, genel istihsalardan bir düzen altında temin olunur; bunun için'de fert çalıştırılır.

Bu rejimde şahsa bağlı bazı mallar vardırki (giyecek, yiyecek, takılacak) onlar cemiyet tarafından şahıslara verilir.

Ferdi mülkiyet :

İstihsalın ve mübadelenin fertler tarafından serbesce yapılması, fertlerin istihsal ettiği mallar üzerinde mülkiyet haklarının tanınması, ve bu hakka başkalarının karışmasına devletin mani olmasıdır.

Bu rejime göre, her fert kabiliyetine, kuvvetine nazaran istihsal yapar. istihsal ettiği mallar üzerinde mülkiyet haklarına sahip olur onu dilediği gibi kullanır yakabilir, başkasına verebilir.... Bu hareketine başkaları karışamaz. Devlet ise, her türlü tecavüze karşı bu hakkı teminat altında bulundurur.

İstihsal sahipleri, ihtiyaçlarını karşılıklı ve serbest bir mübadele (trampa ile) temin ederler. Yalnız bu mübadele mekanizmasını devlet parası tanzim ve idare eder.

Mülkiyet hakkında anlattığımız bu iki şekil, iktisadi hayatta iki uçdur. Birisi ifrat, diğeri tafrittir. Yer yüzündeki bütün cemiyetlerin kabul ettiği mülkiyet şekilleri bu iki kutup arasında muhtelif tipler arzeder. Bu tiplerin her biri bir iktisat rejimidir. Her hangi bir iktisat rejiminin mahiyeti, özü ilmen tetkik edilirken bu iki kutuptan hangisine daha yakın ise o sınıfa girdirilir.

Bunları daha açık anlatalım :

Ferdi mülkiyetin yaşadığı bir cemiyette, fertler kabiliyetlerine göre serbesce çalışarak bir çok istihsalat yaparlar. Fakat yaşamak için mühtaç oldukları bütün maddeleri bizzat hazırlayamayacakları için her fert sererek hazırladığı fazla istihsalını, diğerinin fazla olan başka cins istihsalile trampa etmeğe mecbur olur. Bu şekilde ihtiyaç maddeleri bir taraftan fertlerin liyakatlerine göre istihsal edildiği gibi, diğer taraftan'da istihsalatın ihtiyaç sahiplerine tevzii (dağıtılması) için'de bir mübadele mekanizmesi meydana gelir. Bu mübadele bir cemiyetin yalnız fertleri arasında değil, uluslar arasında da yapılabilir.

İşte ferdi mülkiyet dediğimiz bu rejimin karakteri :

1 - istihsalın serbestisi,

2 - Mübadelenin serbestisinden ibarettir.

Müşterek mülkiyette ise, iktisadi servetin sahibi yalnız devlettir. İstihsalatı cemiyetin otoritesini elinde tutan hükümet yapar. Hükümet fertleri, istidatlarına göre çalıştırır.

Böyle bir rejimde, devletin varlığı bir kuldüğü, fertlerin de cemiyetin bünyesini yapan birer atom sayıldığı, fertlerin cemiyete karşı mesuliyetli vazifeleri bulunduğu, ve bu vazifelerin cemiyetin müşterek iradesile tanzim olunabileceği kanaati hâkimdir.

Şuhalde bu rejimin karakteri :

1 - Servet üzerinde fertler için bir hak tanınmaması,

2 - Servet istihsalının ve mübadelesinin devlet tarafından idaresi,

3 - Fertlere iktisadi teşebbüs hakkı verilmemesidir.

(Sonu Var)

CİLDİN HIFZISIHHASI

Dr. Rifat Güngör

Cildin hüsnü suretle muhafazası, usulü dairesinde yapılacak temizlikle temin edilir. Binâenaleyh kullanılacak su, sabunda cildi tahriş etmemesi neye mütevekkif bulunduğunu bilmek lâzımdır.

1 - Su: kullandığımız suların terkihi kimyevileri içerisindeki mevadi mâdeniye ve uzviyelerinin nev'ine göre muhtelif evsaf arzeder. En büyük cilt prefösörlerinin kabul ettiği gibi yağmur suyu birinci mevkii ılgal eder. maate-essüf her vakit her yerde yağmur suyunu kolaylıkla temin etmek imkânı olmadığından nisbeten bunun yerini tutabilecek diğer sulara muhteviyatına göre kaynatmak, şap, burasdösud, karbonat dösud ilâmesi suretile cilde zarar vermemesini temin edilir.

2 - Sabun: heman heman mutedil olan cilt için en evi sabunları teşkil eder. Fazla köpüren, boyalı, kokuları havi olan sabunlar kullanmamak daha doğru olur. Esas itibarile sabunlar iki türdür. Esası potas olan sabunlar yumuşak, süd olanlarda serttir. Südden olan sabunlar bilhassa temizlik için kullanılmakla beraber gayet az sudu ihtiva ederler.

Vücudun temizliği iyi intihap edilmiş sabunlarla mümkün olur. Banyolar sabahleyin yapılması tercih edilirse de 37 derece hararete olan banyolar mahzursuz olarak akşam yemeklerinden sonra da yapılabilir.

Umumiyet üzere banyolar ılık, sıcak, soğuk olarak yapılır.

Soğuk banyolar 15 - 10 derecede olup azami on dakikayı geçmemek şartile mukavvi tesir eder.

Ilık banyolar: 25 - 35 derece hararete müteakkindir.

Sıcak banyolar da, 35 - 40 derece hararetden kalbin kuvvetini artırır ve idrarın mikdarını fazılaştırır. Uzun müddet devamı, aksi tesir yapar.

Banyodan sonra cilt ne kadar olsa tağıne uğramış olacağından kuvvetli delk yapmamalıdır. Bazı cilt hastalıklarının mevsime göre haftada iki

defa temizlik için banyo yapılmasını tercih ederlerse de her gün yapılan banyolarla bazı cilt hastalıklarının önüne geçilmesi mümkün olur. banyo sularının içerisinde ilâve edilecek mevad ile terkipleri dolayisile tesirleri de değiştirilebilir. Vucudları fazla yağlı olanlarda yapacakları banyolara 100 - 200 gram karbonat dusud ilâve ederek sık sık yapmamak şartile iyi tesir eder. Aksi taktirde cildi tahriş attirirler.

Kepek banyosu: 5 - 10 kilo kepek 30 litre su içerisinde takriben on dakika kaynadılarak banyo suyuna karıştırılarak yapılır.

Nişasta banyosu: 250 - 500 gram nişastayı su ile karıştırdıktan sonra banyo suyuna ilâve edilir.

Kükürtlü banyolar: madeni olmıyan banyolarda suya 30 - 100 gram pulisulfur dupunasyom veyahudda Ehliruv de sodium Monosulfure de sodium. A - C 60, g. Corbonot de sodium 30, g. bir banyo için ilâvesile hazırlanır.

Hergün banyo yapmaktan ictinap edenlere onların yerine kaim olmak üzere dusenleri ikame edebilirler.

Sebureik yani vücudları yağlı secları fazla kepek yapan kimselerde yağmur şeklinde sıcak olarak bilâkis vücutları kuru olanlar da tercihan soğuk olarak yapılmalıdır. Düşden evvel de umumî masaj yapılması şayan teveccühdür.

Güneş banyosu: Cilt ve iç azalarımız üzerine çok iyi tesirler yapar. Güneş banyosu bebeklere ve veremlilere men edilmemelidir. Yapılması icap ettiği taktirde gayet ihtiyatlı ve başları gölgede kalmak, baş ağrısı, iştihatsızlık, uykusuzluk, terkî hararete sebebiyet vermemek hergün on dakikadan başlanarak beşer dakika fazlaştırmak şartile yapılması lâzımdır.

Muhit hararetinin de 25 - 40 dan fazla olması lâzımdır. Güneş vurmasının ve cilt yanık, ve kırmızılıklar yapmaması için de olter eş'âğın da süzülmesi icap ediyorsa cilai eşas kini havi merhem ile tala ikbal veyahutta kırmızı, siyah Vaile ile örtmelidir. Aşağıda merhemde tercihan kullanılabilir. Vosoline 10, g. Bromhiydde neutre di fuinin 1, g. Lonoline onhydre 5, g. Tonolistilbe 19, g. güneş banyosu yapılırki bu gibi tedbirler her halde kaideden hali değildir. Zira güneş şeağın ciltde evvelâ kırmızılık bilâhere taklisat daha sonraları da Eriytheme soloire 5 kadar varan kana tatahavat halbunnin husuline sebebiyet verebilir. Birde güneş banyosu yapılırken umumiyet üzere flüoresons olan Photodynamipue mevaddan oeridine esons dö bergamut, cosine klorofil 41 gibi mevad şertife veyahut bergamut esansını havi kokulu mevadin ciltde sürülmesi veyahutta banyoyu müteakip ıslak otlar üzerinde yatmakla ciltde içleri su toplanmış büyük kabarcıklı had cilt hastalıklarının husuline sebebiyet vereceğini düşünerek bunları yapmaktan ictinap etmelidir.

Hülâsa güneş banyosu dikkatli yapılmadığı taktirde faide yerine mazarat verdiği vakii çoktur. İlerlemiş veremlilerde çok dipkatli bulunmalı ve bilhassa her türlü banyolar yapılmadan dikkatli bir muayene neticesi doktorun vereceği tavsiye dairesinde hareket etmeği kat'iyen ihmal etmemelidir.

İNÖNÜ

BURHAN ESEN

Karanlığı ısıtan türklüğün yıldızıdır

Parladıkça güneşsiz kalmayacak günümüz.

Atatürk tarihinin ilerleyen hızıdır ;

Ulusun millî şefi, önderi İnönümüz .

Anadoluyu taksim etmek fikrini kuran

İmperyalist düşmana gösterdi türk gücünü.

İnönünde yunana odur darbeyi vuran,

Lozanda Avrupada aldı yurdun öcünü .

İrtica - eğer varsa - onun önünde erir,

İnkilâp bütün hızla ülkeye varacaktır.

Altıok meş'alesi, her yana ışık verir :

Heryanı saracaktır, her yanı saracaktır.

KÖYLÜNÜN DİLİNDEN OĞUT

BURHAN ESEN

Cumhuriyet uzattı köyümüze elini

Ben traktör isterim neyleyeyim belini .

Gözleyemem allahtaa versin diye yelini :

Harman savurmak için makine gelsin beri .

Kömüş'lerim çekemez artık kara sabanı

Yenilik peşinden git gütmeye gayri babanı

Tekin ocagında yak, eski küflü abanı

Bir çeyrek te dümdüz et, kambur dağ gibi yeri

Hayvanından ayrı yat, damını düzelt, onar

Tezek yakma ocakta : pis yere baykuş konar

Çalışmağa ynltenen kayadan dağı yonar :

Sağ olanın eksilmez, ne kuvveti ne ferî,

G I T T I

SEFER AYTEKİN

Yolumda açılan bir çiçektir o
Başına çemberi bağladı gitti .
Kalbime saçılan bir çiçektir o
Rüzgârın önünde çağıldı gitti .

Kendimi artık bilemez oldum
Gözümdeki yaşı silemez oldum .
Ondan başkasını dilemez oldum .
Sevdası gönlümü dağladı gitti .

Onsuz yaşamayı nideyim artık
Saçımı başımı dideyim artık
Ben de peşi sıra gideyim artık
Kalbimi kalbine bağladı gitti .

O N U N

Sefer Aytekin

Beline kemeri takar geçerdi
Kirpiği iltından bakar geçerdi ,
Gönlümü ateşler yakar geçerdi
Çoktandır kesildi selâmı onun .

Her yerde her şeyde onu anardım ,
Onsuz yaşadığım ömre yanardım ,
En yalan sözüne bile kanardım
Derdime dermandı kelâmı onun ,

Şimdi başka yola revan eyledi ,
Ömrüm baştanbaşa fiğan eyledi
Tatlı ekmeğimi soğan eyledi
Sevdası baıma belâ mı onun.

Tütüne zarar veren düşmanlardan

TAUN OTU

SAİT COŞKUN

Tütüncünün ezeli bir düşmanı olan taun otunu pratik bir şekilde yok etmek çok mümkündür. Bu yolda kullandığım tertip zaçı kıbrıs mahluludur. Yapılması en ucuz, tatbiki en kolay, tesiri en kat'i olduğunu aşağıdaki yazılar size gösterecektir.

Bir kaç aydır gurbette gezdiğim için yazılarıma ara verdim. Bu günden itibaren ödevime başlayorum. Geçen yazılarımda tütüncülükte yaz kuru su ürün almanın yollarını anlatmışım. Bundan sonra da tütüne zarar veren düşmanları ve bunlardan korunma çarelerini ve alınması gereken ilaçlı ve ilaçsız tedbirleri anlatacağım.

Hep bilirsiniz. Tütüncünün ezeli bir düşmanı vardır. Bunun adına Taun otu denilir. Bazı yerlerde canavar otu, bazı yerlerde sarı çiçek ve daha bir çok isimlerle anılan bu parazitin kitapça adı (Orobanche) dir.

Hiç şüphe yokki tütüncülüğe sanat edinenler, tütün yetiştirme yolunda emek sarfedenler bu mızır otun zararını çekmişlerdir. Hele bazıları bu, tütünün kanını kemiren, tütüncünün ocağına kibrit suyu eken bu parazitin yüzünden en güzelim tarlalarını terk etmiş veya en kârlı bir iş olan tütüncülükten vaz geçmişsinizdir.

Bundan dört sene önce Koymak köyü civarında bir taun gibi beliren bu mızır otun yok edilmesi yolunda ne kadar paralar harcettiğimizi, güneşin yakıcı sıcaklığı altında ne kadar alın teri döktüğümüzü bu civar tütüncüleri pek iyi hatırlarlar. Kendi tarlamda da bu mızır ot senelerce beni uğraştırdı. Yaptığım denemelerde korunma çaresi olarak ilim adamlarının öteden beri öne sürdükleri toplama savaşının faydadan ziyade zarar bile verdiğini anladım. Bu uğurda harcettiğim bir çok paralara da

yazık oldu. En sonda tarlayı terk edip bu mızır otun zararından kurtuldum. Fakat cebimde para, kafamda bilgi, elimde bir çok kitaplar olduğu halde bu parazitin yaptığı zarara karşı lakayd kalmayı bir türlü hazme demiyordum. On sekiz sene mektepte çarüttüğüm dirseğime de acıyordum. Bu hırsıla karıştırdığım bütün kitaplarda yabancı dille yazılanlara da baş vurmak şartıyla - bu derde beva olabilecek bir ip ucu da elde edemedim. Nihayet kendi kendime çalışmaya ve bu paraziti tütüne zarar vermeden yok edecek bir tertip bulmaya karar verdim.

En önce yaptığım denemelerde hem tütün fidanlarını kuvvetlendirmek ve hem de Taun otunu çabucak büyütme ve kellesine yapışarak kolayca ve tütün fidanını yerinden oynatmadan sökmek yolunda hayli emek sarfettim. Bir çok kimyevi gübreler kullandım. Fakat ne yazıkki gece istediğim bitimi elde edemedim. Artık bana da usanç gelmişti. Bu yoldaki beceriksizliğimi anlayarak işe son veriyordum. En son tedbir olarak kullandığım zaçı kıbrıs tertibi - hepinizin bildiği kara boya - ile bu beliyeyi önlemek mümkün olduğunu anladım. Hemde nasıl? Bir daha dirilmemek üzere tütüne de zarar vermeden Taun otunu ortadan kaldırmak suretiyle . . .

Bu kat'i bitim karşısında aceba dedim. Benmi yanlış görüyorum. Elde ettiğim bu sonuç beni o kadar sevindirdi ki en sonda işi büyüklerime bildirdim. Bana verilen cevapta (bir göz bu önemli işi halledemez. Kullandığınız tertibin hakikaten taun otunu yok edip etmediğini ve tütüne zarar verip vermediğini üç ilim adamından mürekkebi bir hey'et huzurunda tatbikatı yaptıktan sonra elde edilecek sonucu bir mazbata halinde bize gönder) emrini verdiler.

Bu emir üzerine o zaman Samsunda bulunan vilâyet ziraat müdürü Hilmi, Ziraat fen memuru Şerafeddin, gümrük kimyageri Kemal ve müşahit sıfatıyla bulunan inhisarlar başmüdürü Reşad Torun huzurunda yaptığım tatbikat kullandığım ilacın önemli rolü bir kerre daha meydana koydu. Neticede anlaşıldı ki bu terkip taun otunu yok etmek yolunda ilk defa benim tarafımdan kullanılan en müessir bir tertiptir.

İşte şimdi size bu terkinin nasıl yapıldığını ve nasıl kullanılacağını anlatacağım.

Bu tertibi yapmak için 100 kilo suya 4 kilo zaçı kıbrıs isabet etmek üzere bir hesap yapar, ne kadar suya ne kadar zaçı kıbrıs atacağımızı kararlaştırırız. Tayin edeceğimiz miktar zaçı kıbrıs tasarladığımız suyun içine bir gün önce ata güzelce karıştırılır. O kadar ki zaçı kıbrısın her zeresi suda iyice eripilmiş olsun.

Bu işi başardıktan sonra gene 100 kilo suya bir kilo isabet edecek derecede arap sabunu miktarını tasarlar bunu da ayrı bir suda güzelce köpük haline gelinceye kadar eritirsiniz . Bu eritilmiş arap sabununu da evvelce hazırladığınız zaçı kıbrıs mahlulü içine katar tekrar karıştırırsınız. Bu suretle hazırladığınız tertibi ertesi gün sabah erkenden güzelce karıştırarak ya bir pülverizatörle (Bağcıların veya sıtma mücadelesine murlarının ve hatta bu son zamanlarda badanacı'arın kullandığı püskürgeç) bunu bulamazsanız tütüne can suyu verdiğiniz emzikli tenekelerle Taun otunun tepesinden her tarafını ıstatacak surette dökersiniz. İlâcı emdire emdire vermeye dikkat ediniz. Burada dikkat edeceğiniz diğer bir nokta daha vardır. Bu da ilâcı mutlak güneşli bir günde vermek gerekti. Güneş sıcaklığının yapacağı etkim Taun otunu yakmaya ilgilidir .

Bu ilâcı bahçe nebatlarında da kullanabilirsiniz. Yalnız bahçe nebatları gibi aulanan ürün üzerinde bu ilâcı yapmadan 3 - 4 gün önce suyu kesmek ve ilâcı yaptıktan 4 - 5 gün sonraya kadar da su vermemek lâzımdır. Bu durum ilâcı etkimini kolaylaştırır .

Amma : be kuzum tatbiki kolay dediğin ilâc bumudur? ; Bir tarladır on binlerce taun otunun çıktığını düşüncecek olursan her bir taun otu ile ayrı ayrı uğraşmak düşündüğün kadar kolryıdır? . diyeceksiniz .

Evet. bu iş ile uğraşmayanlar, bu beliyenin acısını çekmeyenler böyle bir fikir ortaya atabilirler. Söz gelimi insan da bir çok hastalıklara tutulabilir. v e hatta ince hastalık dediğimiz vereme de yakasını kaptırabilir. Verem ilk devrede tedavi kabul eden bir hastalıktır. Sanatoryom denilen istirahat konaklarında iyi yedirilmek iyi bakılma suretiyle hastalığın zararlarını önleyebilmek çok mümkündür. Fakat bu işi başarabilmek bir hayli para ve emek sarfına bağlıdır. Eğer varsa bu parayı harcetmekten bu emeğe katlanmaktan çekinirmisiniz .

Halbuki taun otuna karşı yapacağınız ilâc için ne büyük bir para ve ne de fazla bir emek sanfetmeye lüzum yoktur. İşte size kestirme bir hesap ,

Bir dönümlük tarlaya ortalama bir tasarlayışla 105 kilo ilâc kullanıldığını ferzedelim. 100 kilo suya 4 kilo zaçı kıbrıs ve 1 kilo arap sabunu katıyorduk. Kilosu 15 kuruş olan 4 kilo zaçı kıbrıs 60 kuruş eder. Bir kilo arap sabunu da 30 kuruştur. Şu 105 kilo ilâc için 90 kuruş harcetmek lâzım gelir. Bir dönüm yeri 60 şar kuruş gündelikle iki kişinin bir günde ilâçladığını da kabul edecek olursak bunu başarmak için de 120 kuruş vermiş olacağız. Şu hesaba göre 90 kuruş ilâc parasını 120 kuruş işçi parasına ekleyecek olursak bulaşık bir dönümlük tarlay 210 kuruşla temizlemiş olacağız. Şu halde :

Şu halde insafla düşününüz. Dünyada her ilâçtan ucuza mal edilen ve en kolay tatbik olunan ve tesiri de en kat'i olan bu ilâcı kullanmamak akıllı bir insana yaraşmaz .

Şurasını da ekleyeyimki her hangi bir tarlada taun otu çıktığı anda en kısa yoldan sizin eviniz olan Halkevine haber salınız o vakit gelir derdinizle ortaklaşa işi hallederim .

BEĞ BÖĞREK

Derliyen : SEFER AYTEKİN

(MÂBAT)

Bu ok kaybulursa beni öldü bil demiş imiş. Beğ Böğreğin okunu bilenlerden biri buna Beğ Böğreğin okunu getirin demiş. Beğ Böğrek bunu işitince ordakilere yalvarıp yakarmış oku getirtmiş. Ey ağalar sağbaştan gözleyin, soldan, ortadan gözleyin diye üç yerden vurmuş. O vakit bir güğüm altunu önüne bıraktılar. Ben cennimiyim ki bu parayı nerede harcıyayım diye altunları almadı. Yalnız para yerine güğüğünün başından fesini alayım dedi. oradakiler gülüştüler. Çünkü güğüğünün başı kelmiş. Beğ Böğrek onun başını açıncu tul tul diye tükürdü. Vah zavallı başı da kelmiş diye güğeyi ile alaylanmış .

Ne ise o gece kına gecesi idi. Beğ Böğrek kına gecesinde türkü söyleyeyim diye rica etti. Maksudı Akkavak kızını görüp ahvalini anlamaktı. Razi olun kına gecesi için müsaade ettiler. Ondan bir şey umut etmediler. Budalânın biri akıl olsa bir güğüm altını alırdı dediler. Kadınlar oyun yaparken ipçil kaynana olacak vezir karısı oyuna çıkmış Beğ Böğrek ona şu türküyü söylemiş :

Evlerinin öntü ceviz
Cevizin dalları konuz
Ne çok oynar şu domuz
Akkar gelin oynasın
Taze gelin oynasın .

Ondan sonra oyuna yola hendek kazan Mustafa dayının kadını çıktı. Beğ Böğrek ona da dedi ki :

Evlerinin öñü derecik
İtinin adı Baracık
Yengem beni saran Mustafacık
Akkar gelin oynasın
Taze gelin oynasın . (1)

O vakit gelini biraz oynatmak istemişler. Halbuki gelin perşembeyi göz-
lermiş. O gün zehir içip ölecekmış. Ne ise rica minnet gelini (Akkavak
kızını) oyuna kaldırmışlar. Gelin oynamamış sadece ortalıkta gezelemiş
Beğ Bögrek ona da türkü söylemiş :

Elsiz gelin kolsuz gelin
İkrarsız imansız gelin
Ayakta duran cansız gelin
Senin fidan boyuna sarsam gelin .

Mustafa dayının karısı bütün bu sözlerden kuşuklanmış. Meğerse Beğ
Bögrek harbe giderken Mustafa dayının evi önünden geçmiş. ozaman ev-
lerinde baracık atlı itleri varmış. hatta onları sabah erken iş başında gör-
müştü kolay gelsin Mustafa dayı demiş. Kadınlar bu divanenin sözlerine
kızmışlar. Onlar bir şey anlamamışlar. Vezire heber gitmiş. Bu meczup
derviş kadınları laf atıyor diye sopa ile dövüp kovalamışlar. Beğ Bög-
rek te abdesliğin altına gizlenmiş. Akkavak kızı Beğ Bögrek adının fısıl-
dandığını işitince başına kan yığılmış. Burnundan kan gelmiş. Burnun ka-
nını temizlemek için abdesliğe koşmuş. Kanları yıkarken üstlerinden tur-
nalar ötüşerek geçermiş. Akkavak kızı düğünü, zehir içeceğini turnalara
anlatır. Ve Beğ Bögreğe selâm yollar :

[1] Bayburt rivayeti. Osman Taran. ülkü. No. 59 da bu kısım için çok gü-
zel türküler mevcuttur. Bütün bu manzum parçalara türkü dememize sebep par-
çaların hususi bir makamla söylenmesidir. Hatta zannedersem Millî mecmuada
Mahmut kösemihaloğlu tarafından - bu türkülerin notası bile neşredilmiştir.

Bayburt rivayetinden türküler :

Kelçe vezirin hatunu
Bir araba çekmez götünü
Evlerinin öñü daracık
İtlerinin adı karacık
Gir oyna kız sen oyna
Gelir salını salını
Kadir mevlâmın öğdüğü
Salınan dilber kimindir .
Saray bahçesinin düzü
Sevdiğim Akkavak kızı

Gelir itini itini
Gel oyna kız sen oyna .
Köylerinin adı saracık
Mustafa beyin sevdiği
Geyinmiş altın malını
Kul Mustafanın sevdiği

Bilir misin vadımızı
Gir oyna sevdiğüm sen oyna .

Turnalar uçar geçer
Sadaları yürekler biçer
Yigidim sevgilin zehir içer
Benden selâm edin turnalar .

Abdesliğin altındanberi Beğ Bögrek cevap verir :

Sarayın önünde çubuğun kırmadım mı ?

Kaygulu kara pınar önünde göğsüne binmedimmi ?

Beğ Bögrek ozaman meydana çıkıyor. Çünkü artık Akkavak kızının
sadakatını anlıyor. Ortalığa Beğ Bögrek gelmiş lâkırdısı yayılınca herkes
bir yer bulup saklanıyor. Kel vezir de şehirden kaçıp kendisini denize at-
mağa karar veriyor. Hemen Beğ Bögrek gidip babasının tahtına oturuyor.
Ve düğün bozulmasın diye tellal bağırttırıyor. Hidetayı sulayan hemşire-
sini Kel vezir'in oğluna veriyor. Akkavak kızını alıp evine getiriyor. Amma
Yine düğün yapmıyor. Benim kardaşlarımın zindanda gözleri kapanırken tenleri
çürürken bana ipçil onları kurtarmak caiz diyerek askerini toplayıp beraberine
bir çok keçi alıp bu hal üzere kiral kızının oturduğu şehire geliyor. Kiral kı-
zının tertibatı üzere keçilerin boynuzlarının üzerine mum koyup yakıyor. Keçiler-
le dört bir taraftan şehri kuşatıyor. Ondan sonra Bengi Bozu doğru kiralın
sarayı önüne sürüyor. Gece zamanı kiral uyamp etraftaki ateşleri görünce şa-
şıyor. Ateşten pek fena korkarmış. Ozaman Beğ Bögrek elçi göndermiş.
Şehri baştanbaşa yakarını. Çabuk burada bizim kırk kişimiz var. Kırkını da
isteriz demiş. Hemen kiral zindandaki adamları çıkartıyor. Çıkartıyor amma bu
çıkanları sayıyorlar 40 değil 39 kişi tutuyor. Beğ Bögrek hani birisi öldü ise
cenazesini getirin diye dayatıyor. kiralın adamları pusulayı şaşıyor. Kiral,
hazineme gir istediğini al başka çarem yoktur diyor. Ona da Beğ Bögrek de-
mişki :

Buraya dilenmeğe gelmedim. Kızını verirsen razı olurum. Başka birşey
istemem. Bu ateşi şehrin dışına başka türlü çıkarmam .

Kiral eğer kızım sözüme tâbi olursa vereyim. Çağırırlar kızımı. Kız bir
koca memleket yanmaktansa ben kendimi feda edeyim daha iyi diye ba-
basını sevindirdi .

Kızla Beğ Bögrek oradan zikimet ne varsa aldılar yola çıktılar. Mem-
leketlerine gelince düğüne başladılar. Beğ Bögrek Akkavak kızını da kiral
kızını da kendisine nikâhlıyor. Onlar muratlarına eriyor. Bunca sıkıntılar-
dan sonra kavuşuyorlar. Darısı gençlere, oğullarımıza, kızlarımıza .

SON

Akgülü Kaçırdılar

LÜTFÜ TEKİN

Şahinle biz üç sene evvel garip bir tesadüf eseri olarak bizim nahiye yolunda tanıştık.

Üç sene evvel yanımda bir köylü ile birlikte, müdür tayin edildiğim (...) Nahiyesine gidiyordum. Yolda bir kaç köylüye daha rastladık. Yanlarında, bir köylü atına binmiş ve küçük bir bavulla yatak ve sair eşyasını merkeplere yükletmiş, otuz yaşlarında kadar görünen golf pantolonlu bir genç daha vardı. Onlara yetişince selâmlaştık. Kendisini ilk evvel o tanıtdı, muallim Şahin, ... nahiyesine gidiyorum dedi. — Ne tesadüf. bende aynı nahiye'nin müdürüyüm. Veni tayin edildim, adım Behcettir.

Tayin emirlerimizi aynı günde alup yola çıkan baş muallim Şahin ile ben müdür Behcet ... nahiye merkezine yine aynı zamanda girmiş oluyorduk. İkimizde gençdik. elele verirse burada eyi hizmetler göre bilirdik. Muallim Şahin : — Doğrusu bu tesadüfe sevindim. Burada hayırlı işler göreceğimize bu rastlayış eyi alâmettir diyordu.

Biraz sonra nahiye'ye girdik. Köylüler, bizi müdüriyet binasına götürdüler. Burası iki kat üstüne kerpiçten yapılmış küçük bir bina idi. Alt katta bir odayı jandarmalar yatakhane yapmışlar diğer bir odayı da karakol olarak kullanıyorlardı. Muallim Şahin'in eşyalarını muvakkaten benim odama yer'ettirdi.

Ertesi gün yeni müdürle baş muallimi görmeğe gelen köylülerle bir müddet görüştük konuştuk. karakol kumandanı, İbrahim çavuş isminde Fatihli bir gençti. Kendisinden, nahiye'den ve benden evvelki müdür hakkında bazı izahat aldım. Burası ikiyüzelli heneli, bine yakın nüfuslu, otuz beş senelik bir nahiye merkezi imiş. Öiden müdür burada on iki sene

kalmış. İki ay evvelde takaüde sevk edilmiş. Nahiye halkı umumiyetle çalışkan insanlarmış. Biz bu küçük malumatı aldıktan sonra üçümüz birlikte nahiye'yi gezmeye çıktık. Sokaklar, yüklü bir merkebin geçemiyeceği derecede dar ve çok dolambaçlı idi. Evlerin önlerindeki atlama taşlarında olmasa çamurdan yürümemize imkân yoktu. Köyün muhtelif mahallerindeki çeşmelerden akan sular sokakları bir çamur deryasına çevirmişti. Hele nahiye'nin üst başındaki yunaktan sokaklara doğru akup giden kirli sular köyün içini pis ve berbat bir hale getiriyordu.

Muallim Şahin, siz bu işi bana bırakın. Ben köyün, köylünün ruhi hâletini yakından bilirim. hele bir kere biz köylüye, köylü bize eyice alalım o zaman herşeyi yoluna koyarız dedi. Dönüşte karakol kumandanı bizi mektebin yanından geçirdi. tatil zamanı olduğu için mektep kapalıydı. Fakat tışından sıhhi şartları haiz bir bina olduğu belli oluyordu. Esasen nahiye'nin başlıca binası da bu idi. Geniş bir arsa üzerine inşa edilmiş olan binaya bol ve büyük pencerelerinden giren güneş odaları aydınlık bir hale getiriyordu. Muallim Şahin, tışından, yalnız pencerelerinden göre bildiği mektebini çok sevmişti.

Aylar geçti. Her ikimizde vazifelerimizden ve köyümüzden memnunduk.

Mektep açılmış derslere başlanmıştı. boş zamanlarımızda köyün içini dolaşarak köylülerle sık sık köy mevzuu üzerinde konuşmalar yapıyorduk. Nahiye'nin bir kaç yerinde mevcut bodur sıska beş altı tane çınardan başka ağaç olmaması köyü çıplak ve sevimsiz bir şekle sokmuştu. Bir gün köylüleri mektebe topladık ve ağaçsız hiç bir yerin güzel görünmeyeceğini, ağacı kıt olan yerlere yağmurun bile seyrek düştüğünü anlattıktan sonra bugün dike bileceğimiz küçük fidanların bir kaç yıl içinde birer köca ağaç olacağını ve bu ağaçların çocuklarımıza, torunlarımıza bile faidesi dokunacağını her ikimizde kâzel bir lisanla anlattık. ikâzımızdan son derece sevindiler ve ağaç dikme mevsiminde köye muhtelif cins ağaç fidanı, dikeceklerine dair söz verdiler. Böylece geçen her günde köylüye aideli ola bilecek işler buluyor ve köyü alâkadar eden her işi Şahinle birlikte yapıyorduk. Şahin nahiye'nin adeta belediye reisi vazifesini görüyordu. Nahiye evleri ev denilebilecek şekilde değil adeta birer mağara idi. Kalın kerpiç divarlardan yapılmış bu izbe evciklerde yaşamak için insanın demir gibi sağlam bir bünyeye sahip olması lâzımdı. Ekseriya pencere yerine tepesinden açılmış birer küçük delikten içeriye süzüle bilecek güneş ışığının ne fridesi olacaktı. Şahin buna çok üzülmüş ve ara sıra, bir az param olsa burada kendi düşünceme göre numunelik bir ev yaptıracak köylüyü teşvik edeceğim diyordu. Şahin köylüye karşı fazla yakınlığı, köye, köy işlerine derin bir sevgisi ve vukufu vardı. Köye muteallik her bahiste

onun adeta büyük bir aklı konuşması, talebesini, köyün küçük yaştaki çocuklarını bir ağabey bir baba gibi sevip okşaması benimde hoşuma gidiyor gün geçtikçe Şahini daha çok adeta bir kardeş sevgisiyle seviyor, ona karşı sarsılmaz bir muhabbet besliyordum. Çünkü bende bir rençber, bir çiftçi oğluydum.

Bir gün Şahin, dedim. Benim odam genişçe, ikimizde kifayet eder. Gel birlikte benin odamda yatalım. İkimizde bekâriz. Böylelikle hiç olmazsa yemek ve kahve altı derdini düşünmez rahat edersin. Benim yemeğim, çamaşırla meşgul olan yaşlıca bir köylü kadın var. beraber olursak ikimizinkini bir arada çıkarır. Hem ben yalnızlıktan sıkılıyorum. Sen gelirsen gecelerimiz daha az sıkıntılı geçer. Haydi haman bu günden tezi yok eşyalarını taşıtır.

Teklifim Şahininde hoşuna gitti. O gün akşam üzeri eşyalarını benim odama nakil ettirdi: Şahin, bana oda arkadaşı olalı onbeş gün kadar olmuştu. Akşamları yemekten sonra ekseriya kitap okur bazende on günde bir defa gelen haftalık gazetaları gözden geçirirdik.

Bir gece, henüz tamamiyle uykuya dalmamıştım. Bir aralık Şahinin yüksek denecek derecede sayıkladığını duydum. Bu sayıklamalar gittikçe sıklaşıyordu. Şahinin bazı geceler sayıklamalar arasında söylediği sözler vazihan şidiliyordu. Bir gün dikkat ettim eyice dinledim. Her sayıklamasında, Akgül, Ayşe gibi isimler söylüyordu. Akgül, Ayşe.

Bu iki kadın isminin sık sık sayıklanması bende bir merak uyandırmıştı. Bu isimlerin sahipleriyle Şahinin çok yakın bir alakası olsa gerekti. bana şimdiye kadar mazisinden hiç bahis etmemişti. Bir kardeş gibi sevdiğim bu delikanlıda mazinin bıraktığı bazı acı hatıralar olacaktı. Bende eyiden eyiye merak sardırılmışım, öğrenmek istiyordum.

— Bir gece, Şahin dedim. Bana geçmişinden hiç bahsetmedin. Halbuki biz seninle arkadaştan ziyade iki candan kardeş gibiyiz. Seni hakiki bir kardeş gibi severim. Sende gayri tabii haller var. Fazla dalgınlığın, uyku arasında sayıklamaların, ve bu sayıklamalar arasında da Akgül, Ayşe gibi isimler söylemelerin, ahlâkın oflarımla sen adeta bir muammasın. Bana geçmiş günlerinden söz açmazsan eminol sana dehşetli kırılaacağım. Bir derdin varsa söylemelisin anladın mı Şahin?

Şahin: Hahlsın dedi. Anlatmayım. Fakat bu gün değil. hele şu sazlı göle bir gidelimde.

Fazla ısrar edemedim. sazlı göle yapacağımız kısa bir yolculuk gününün yakınlaşmasına intizaz etdim.

Sazlı göl, bizim nahiye merkezine dokuz saat, kaza merkezinde beş saat uzaklıkta sazlı sıtma bataklık bir yerd. Şahin bir gün bu gölün

kurutulacağı haberini gazetelerden öğrenmiş akıtılma gününü sabırsızlıkla bekliyordu. Sazlı gölün kurutma ameliyatı benden iki yıl evvel başlamıştı. Şahin ara sıra göle dair şehirden malumat alıyordu. Nihayet on gün evvel odama girdi:

— Şimdi kasabadan gelen kızır Halkevi köycülük şubesine mensup bir arkadaştan bir mektup getirdi. Sazlı gölün üç gün sonra yani pazar günü akıtılma şenliği yapılacak, Kaymakamla beraber bir çok davetliler, Halkevi başkanı, Halkevi köycülük şubesi üyeleri hep birlikte gideceklermiş. benide çağırıyor ve kasabaya inüp beraber gitmemizi bildiriyor. Haydi iki günlük mezuniyet al gideceğiz dedi.

3 gün evvel istediğim izin gelince Şahinle birlikte dün kasabaya indik. bu sabah sazlı göle gidecek olanlar arasında bizde vardık. Halkevinin önünde bekleyen beş kamyonun birisine yerleştik, biraz sonrada yola çıktık. Otomobillerimiz irili ufaklı bir çok teps aştıktan sonra muntazam korunmuş bir asartmalık içinden geçerek nihayet sazlı göl mntikasına girdi. Şimdi binlerce hektarlık bir ova üzerinde yol alıyoruz.

Öyle bir ovaki büyük bir kısmı balaklık, sazlık kamışlık. köylüler buraya ölüm gölüde diyorlarmış. Sazlı gölün etrafı yüksek dağlarla çevrili. Otomobilin penceresinden göre bildiğimiz kısımlarda milyarlarca sineğin uçtuğunu görüyoruz.

Sıtma mikropları, ölüm mikropları bunlar.

Yolumuza devam ediyoruz. Üzerinden geçtiğimiz ham yolun bir kaç gün evvel yağın yağmurlardan bozulduğunu ve ilerde bir kamyonun çamura saplanup kaldığını gördük. Başta Kaymakam ve Halkevi gençleri otomobillerimizden indik hep birlikte uğraşarak kamyonu çamurdan çıkardık tekrar yola dizildik. İlerde, sağ yanımızda bir köy silüeti görünmüyor. Şoförümüz bu köyün sazlı göl olduğunu söyledi. Bizim arkadaş Şahin bermutad yine dalgın yine hulyalara kapılmış hiç konuşmuyor.

Biraz sonra sazlı göle vardık. Nekadarda halk birikmiş. Muazzam (Ekskatavör) makinalarının önünde toplanmış olan köylüler bizi sevinçle karşıladılar. Biraz ilerde küçük bir tak kurmuşlar. Her tarafı bayraklarla süslenmiş takın en üst kısmına büyük Atamın, İsmet İnönünün fotoğrafları yerleştirilmiş, yanlarında birer parti, milli bayrağımız mıdalgalanıyor. Küçük köylü çocuklar, alı yeşilli baş örtülü köylü kadınlar bir tarafa küme halinde toplanmışlar bekliyorlar.

Arkadaşım Şahin çok heyecanlı. Bir aralık benden ayrıldı köylülere doğru ilerledi. Her halde köylüler arasında aşınaları olacak. Birden hatırıma geldi. Acaba Şahin sazlı gölden olmasın?

Yanında mühendisler, fen memurlarile ilerleyen kaymakam, takın önünde sağlı sollu yer almış genç ihtiyar yüzlerce halka: merhrba köylü yurttaşları nasılsınız diye seslendi. Bu candan hitaba bir ağızdan çıkmış gibi bir ses dalgası cevap verdi: sağ olun.

Yanımdaki yaşlı köylüye sordum,

Baba! bu halk hep sazlı gölden mi?

Halkevleri Dergileri

Halkevinin adı :	Derginin adı :	Kaç günde bir çıktığı :
Adana	Görüşler	Aylık
Afyon	Taşpınar	"
Amasya	Yeşilirmak	"
Antalya	Türk Akdeniz	İki aylık
Bafra	Altın Yaprak	Aylık
Balıkesir	Kaynak	"
Bursa	Uludağ	Üç ayda bir
Burdur	Üker	Aylık
Artvin	Çoruh	İki ayda bir
Denizli	İnanç	Aylık
Diyarbakır	Karaadağ	"
Elazığ	Altan	"
Eminönü	Yeni Türk	"
Eminönü	Halk Bilgisi Haberleri	İki ayda bir
Kayseri	Erciyes	Aylık
Eskişehir	Halkevi	"
Öiresun	Aksu	"
İsparta	Un	"
İzmir	Fikirler	On beş günde bir
Kars	Doğuş	Aylık
Konya	Konya	"
Manisa	Gediz	"
Mersin	İçel	"
Merzifon	Taşan	"
Milâs	Yeni Milâs	"
Muğla	Muğla	"
Niğde	Akpınar	"
Niksar	Ülker	"
Trabzon	İnan	"
Samsun	19 Mayıs	"
Sinop	Dranaz	"
Sivas	Orta Yayla	Aylık
Yozgat	Bozok	On beş günde bir
Zonguldak	Kara Elmas	Üç Aydabia

Sahibi ve Yayın Direktörü : Mümtaz Arkayın
Basıldığı yer :Güneş Basımevi — Samsun

T. C.

Sıhhat ve İctimaî Muavenet
Vekâleti Neşriyatından

No. 91

ÇİÇEK HASTALIĞI

Çok Tehlikelidir

İnsan ancak *aşılanmakla* çiçekten kendini korur

Aşılanınız. Bilhassa çocuklarınızı

Aşılatınız

ÇİÇEK HASTALIĞI:

Bu çok tehlikeli ve bulaşması ziyadesiyle kolay bir hastalıktır. Hemen salgın halini alır. Çiçek hastalığını işiten veya bilenler Sağlık Kanunlarına göre Hükûmete haber vermeğe mecburdurlar. Yurdumuzda yine bu kanunlara göre herkes aşılanmak mecburiyetindedir. Burada «bütün doğan çocuklar ilk dört ay içinde ve bundan sonra otuz yaşına kadar her beş senede bir herkes aşılanmalıdır» denmektedir. Tabii çiçek salgınları tehlikeli olunca herkesin tekrar aşılanması da mecburi olabilir. Bundan başka bu suretle aşılanmış olduğunu ispat edemiyenlerin hiç bir hizmete kabul edilmemesini de yine bu kanunlar emreder.

Tâ eski zamanlarda çiçek aşısı bilinmezken yurdumuzda ve başka memleketlerde her sene milyonlarca adam çiçeğe yakalanır ve yüzbinlercesi de ölürdü. Aşı keşfedilince hemen herkes bunun kurtarıcılığından istifadeye başladı ve artık çiçek salgınları birer hikâye halini aldı. Avrupa ve Amerika'da, Asya'da bazı memleketlerde çiçek aşısı kanunla mecburi tutulmamıştı. Bu yüzden oralarda sık sık çiçek salgınları çıktığı işitilir.

Cümhuriyet devrinden evvelki zamanlarda Türkiye'de sağlık

teşkilâtı kurulmamış ve her tarafa lâzım olduğu gibi el uzatamamış olduğundan yurdumuzda da sık sık çiçek salgınları görülmüştü. Halbuki şimdi yurdun her tarafında halka sağlık bakımından çok yardım edilmektedir. Bilhassa çiçeğe karşı yurttaşlarımızı korumak için çok çalışmakta ve herkes bedava aşılanmaktadır. Her tarafta yetecek kadar aşı vardır. Ve Sıhhat memurları, Hükûmet ve Belediye doktorları her müracaat edeni aşıladıkları gibi müracaat etmeyenleri de arayıp bulmağa çalışmaktadırlar.

Mâhaza bazı kimselerin ihmal ve bilgisizliği veya ehemmiyet vermemesi yüzünden kendilerini ve çocuklarını aşılatmadıkları için ara sıra yurdumuzda da çiçek vakalarının çıktığı görülmektedir.

Doktor ve Sıhhat Memurları kadar halkımız da aşılanmanın ehemmiyetini anlar ve çocuklarını, ailesi efradını vaktinde aşılatırsa yurdumuzda çiçek hastalığının bir masal haline geçeceği tabiidir.

Çiçek için mevsim ve zaman (yaş) yoktur; her zaman, her yerde ve bilhassa kalabalık ve temizliği kâfi derecede olmayan yerlerde hususiyle kışın ve aşı yaptırmıyanlar arasında daha ziyade görülür.

HASTALIK NASIL BULAŞIR:

Aşılı olmayan her kimse bir çiçekli hasta ile doğrudan doğruya temas ederse, hastanın yattığı odaya girerse, kullandığı eşyaya sürtünür veya cerahat ve çiçek kabuklarına dokunursa çiçeğe yakalanır. Hastalık ilk başlangıcından, kabarcıkların kuruyup dökülmesine kadar bulaşıcıdır. Bu kabuklar döküldükten sonra dahi tehlikelidir. Hatta çiçekten öldükten sonra insan cesedinin dahi hastalığı etrafa bulaştırdığı görülmektedir.

ÇİÇEK HASTALIĞI NASIL BAŞLAR?

Her hastalıkta olduğu gibi çiçekte de bir kuluçka devri vardır. Yani insan hasta veya hastalığı geçiren pisliklerle temas ettiğinden itibaren 8-14 gün sonra hastalığın ilk alâmetleri görülür, bunlar da nezle, kırıklık, baş ve bel ağrıları, titremek, hararet yükselmesi (yangı) (ateş) ve kusmadır. Üçüncü gün bu alâmetlerin şiddeti artar ve ilkin yüz ve kollarda kırmızı lekeler çıkmaya başlar ve yavaş yavaş bütün gövdeye yayılır. Hastalığın şiddetine göre bu kır-

azlıklar az veya çok olur. Az sonra bunlar birer kabarcık halini alır. Hastalık şiddetli ise kabarcıklar pek çok yaygındır, ve hattâ birbirine eklenebilir. Vücudun bin kabarcıkla kaplandığı bile görülmüştür. Kabarcıkların içinde evvelâ su gibi bir şey vardır. Sonra bunlar cerahatlanır, kabuklanır ve kuruyup dökülür ve yerinde çukurluklar bırakır. Bu çukurların derinliği hastalığın şiddeti ve bakıma göre değişir.

Çiçek daha ziyade çocuklarda görülürse de aşılanmamış veya aşılandıktan sonra uzun zaman geçmiş yaşlılarda görülür. Çiçek salgınlarında yaşlılar ve hattâ ihtiyarlar bile hastalığa yakalanırlar.

ÇİÇEĞİN TEHLİKELERİ:

Çiçekte ölüm tehlikesi fazladır. Salgın şiddetli ise çiçek hastalarının yüzde elli ve hattâ daha fazlası ölebilir. Elli yaşından fazla olanların çiçekten ölmeleri ihtimali gençlerinkinden daha fazladır. Bundan başka çiçek hastalığını atlatabilenlerde zatürree, körlük, sağırlık, kulak iltihabı, kalb ve böbrek hastalıkları olur, deride de ömrün sonuna kadar kusur sayılan çopurluğu bırakır.

ÇİÇEKTEN KORUNMAK VE ÇİÇEK AŞISI:

Çiçek hastalığından korunmak bu gün çok kolaydır. Yeni doğan çocuklar ilk dört ay zarfında aşılatılmalıdır. Bundan sonra da her beş senede bir bunun tekrar ettirilmesi lâzımdır.

Çiçek hastalığı salgın yaptığı zaman herkesin veniden aşılanarak çiçekten korunmaları lâzımdır. Çiçek aşısı hükûmet tarafından hazırlanıp yurdun her yerine ve her vakit parasız olarak gönderilmektedir. Aşılama işi de şehir ve köylerde hükûmet ve Belediye tabipleri ve Sıhhat memurları tarafından halka parasız olarak yaptırılmaktadır. Herkes istediği vakit bu hükûmet memurlarına müracaat ederek kendilerini ve çocuklarını aşılatabilir. Aşının bir defa tutmamasına bel bağlamamalı, ikinci ve hattâ üçüncüsünü yaptırdıktan sonra tutmazsa vücutta hastalığa karşı mukavemet mevcut olduğuna hükmetmelidir.

Çiçek hastalığına bir defa tutulmanın tekrar tutulması çok az görülür. Lâkin iki hattâ üç defa çiçeğe yakalanmış insanlar da vardır.

Birinci defa aşısı tutmayan çocuğu onbeş gün sonra tekrar aşılatmayı unutmayınız. Aşı tutarsa üç gün zarfında aşının etrafında kırmızılık ve 9-10 uncu gün büyükçe bir çıban olur. Sonra kabuklanır, kabuk kurur, düşer ve yeri kalır. İlk aşının yeri büyüktür.

Aşının kola yapılmasını daima tercih etmelidir. Bacağa aşı yapıldığı takdirde baldırların dış kısmının yukarı tarafına yapılmalıdır. Aşı yapılırken ve yapılmayı müteakip aşı sahası güneşten korunmalıdır. Aşılanan yer kuru, temiz ve serin tutulmalıdır. Banyo yapılabilir. Yeter ki aşı mahali ıslatılmasın ve kabuk koparılmasın. Kabuk kopar ve aşı yeri ufunetlenirse oksijenli suya veya alkole batırılmış temiz gaz bezleriyle sık sık pansuman lâzımdır. Aşının ka- buğu sağlam kaldığı müddetçe pansuman yapmağa lüzum yoktur.

Çiçek hastalığına karşı korunmak herkesin elindedir. Aşı hastalığa karşı en kuvvetli hayat sigortasıdır. Köye kadar gelen Sıhhat memuruna, şehirde ve kasabalarda Belediye ve hükümet doktoruna parasız aşı yaptırmak daima mümkündür.

Çiçek hastalığına tutulanların yanına gitmemeli, hastanın eşyasına el sürmemeli, çamaşırlarını, kap ve kaçağını, kaynatmalı ve hasta elbisesi ile kaynatılamıyacak eşyasını etüvden geçirterek temizletmelidir.

En önemli ve en sağlam korunma çaresi aşılanmaktır. Çiçek aşısını yeni doğan yavrularınıza ve mektebe başlayacak çocuklarınıza yaptıрмаğı ihmal etmeyiniz. Aşılanmıyanlar veya çocuklarını aşılatmıyanlara şiddetli cezalar verilir.

Çiçek ihbarı mecburi hastalıklardandır.

Ulusal Matbaa - 1943 - Ankara

PARASIZ DAĞITILIR

Kurum Adı: TÜRK TARİH KURUMU
Sicil No: 255.7.2/24/800920
DERGİLER 19 MAYIS SAMSUN HALKEVİ DERGİSİ 42, (1939)
Markası: .MARKASIZ Bulunduğu Yer: Konusu:

